

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Marta Romańska

w sprawie z wniosku D. C. i J. C.
przy uczestnictwie L. G.
o ustalenie kontaktów,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 lipca 2020 r.,
zażalenia uczestniczki postępowania
na postanowienie Sądu Okręgowego w P.
z dnia 10 stycznia 2020 r., sygn. akt [...], [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie w punkcie II (drugim),
pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie
w sprawie.**

UZASADNIENIE

D. C. i J. C. (dziadkowie) oraz M. C. (ojciec) wniesli o uregulowanie kontaktów z małoletnią V. C. w ten sposób, że wnioskodawcy, będą spędzać z małoletnią każdą I i III sobotę miesiąca od godziny 10:00 do godziny 16:00, poza miejscem stałego pobytu małoletniej i pod nieobecność innych osób; w wypadkach losowych uniemożliwiających spędzenie przez dziecko soboty z wnioskodawcami

D. i J. C. (np. choroba) możliwość spędzenia czasu powinna zostać przesunięta na najbliższą możliwą sobotę.

W piśmie z dnia 12 grudnia 2018 r. pełnomocnik wnioskodawców cofnął wniosek w zakresie uregulowania kontaktów M. C. z małoletnią córką, na co zarówno wnioskodawcy, jak też uczestniczka (matka małoletniej) L. G., wyrazili zgodę.

Postanowieniem z dnia 22 maja 2019 r. Sąd Rejonowy [...] w P. zobowiązał do podjęcia terapii psychologicznej u psycholog A. K., uregulował kontakty wnioskodawców D. C. i J. C. z małoletnią V. C. w terminach i na warunkach określonych przez psycholog przy czym ustalił, że pierwszy osobisty kontakt z małoletnią winien się odbyć najpóźniej dwa miesiące po rozpoczęciu terapii, a sama terapia ma rozpocząć się w terminie 1 miesiąca od prawomocności postanowienia regulującego te kontakty, przy czym koszt terapii poniosą uczestnicy - każdy po 1/3 tych kosztów. Ponadto Sąd ten umorzył postępowanie w pozostałym zakresie oraz orzekł o kosztach postępowania.

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawców i uczestniczki, postanowieniem dnia 10 stycznia 2020 r., Sąd Okręgowy w P. w pkt II uchylił orzeczenie Sądu pierwszej instancji i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu [...], pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania. Sąd Okręgowy uznał, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż w ogóle nie ustalił kontaktów, o co wnieśli wnioskodawcy, a jedynie przedstawił ich ogólny zarys, przenosząc obowiązek ich określenia na psychologa prowadzącego terapię. W konsekwencji, skoro Sąd Rejonowy nie odniósł się konkretnie do zgłoszonego żądania, to zdaniem Sądu Okręgowego wystąpiła przesłanka z art. 386 § 4 k.p.c. uzasadniająca uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Uczestniczka zaskarżyła wyżej wymienione postanowienie Sądu Okręgowego zażaleniem, zarzucając Sądowi drugiej instancji naruszenie art. 386 § 1 i 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W celu przeciwdziałania bezzasadnemu uchylaniu przez sądy drugiej instancji zaskarżonych apelacją orzeczeń i przekazywaniu spraw do ponownego rozpoznania sądom pierwszej instancji, mimo braku przewidzianych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. przesłanek, ustawodawca dopuścił zażalenie do Sądu Najwyższego na kasatoryjne orzeczenia sądu drugiej instancji. Zażalenie to służy kontroli prawidłowości sposobu rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji, przez wybór orzeczenia kasatoryjnego, które to orzeczenie może zostać wydane wyłącznie w razie wystąpienia przesłanek wskazanych w powołanych przepisach, tj. w razie nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy lub jeżeli zachodzi konieczność przeprowadzenia w sprawie postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.).

W przyjętym w polskim modelu apelacji (apelacja pełna), postępowanie apelacyjne stanowi kontynuację postępowania przed sądem pierwszej instancji, a jego przedmiotem jest także rozpoznanie zgłoszonego w pozwie (odpowiednio wniosku) żądania, nie zaś wyłącznie kontrola zaskarżonego orzeczenia (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 (OSNC 2008, nr 6, poz. 55)).

„Nierozpoznanie istoty sprawy” w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. powinno być interpretowane, jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca, roszczenie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., I CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, nr 3, poz. 36 oraz z dnia 12 listopada 2007 r., PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Wszelkie inne wady dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości), nie uzasadniają uchylecia zaskarżonego apelacją orzeczenia sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego

rozpoznania. Wszystkie tego rodzaju braki powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12, nie publ. oraz z dnia 2 października 2014 r., IV CZ 68/14, nie publ.).

Odnosząc powyższe rozważania do rozpoznawanej sprawy stwierdzić należy, że stanowisko przyjęte przez Sąd Okręgowy jest wadliwe. Sąd pierwszej instancji wydał bowiem rozstrzygnięcie, które odnosiło się do żądania zawartego we wniosku D. C. i J. C., a przedmiotem postępowania przed Sądem Rejonowym było uregulowanie kontaktów dziadków z małoletnią V. C.

Należy zgodzić się ze skarżącą, że orzeczenie ustalające kontakty z dzieckiem powinno przede wszystkim uwzględniać dobro dziecka. Kierując się właśnie taką dyrektywą i biorąc pod uwagę, że małoletnia V. C. nie posiada więzi emocjonalnych z wnioskodawcami, Sąd pierwszej instancji uznał, że konkretne terminy oraz warunki spotkań małoletniej z dziadkami zostaną określone przez psycholog A. K. po podjęciu przez wnioskodawców terapii psychologicznej. Jednocześnie Sąd Rejonowy orzekł, że pierwszy osobisty kontakt z małoletnią winien się odbyć najpóźniej dwa miesiące po rozpoczęciu terapii, a sama terapia ma rozpocząć się w terminie 1 miesiąca od prawomocności postanowienia regulującego te kontakty.

Jeżeli zatem Sąd Okręgowy nie podzielił oceny Sądu pierwszej instancji co do konieczności odbycia terapii psychologicznej lub uznał, że sposób uregulowania kontaktów dziadków z małoletnią wnuczką zawarty w orzeczeniu Sądu Rejonowego jest wadliwy, to powinien był wydać orzeczenie reformatoryjne. Innymi słowy, Sąd drugiej instancji, zgodnie z własną oceną dobra małoletniej i w oparciu o materiał dowodowy, uzupełniony w razie potrzeby w postępowaniu apelacyjnym, powinien był rozstrzygnąć merytorycznie w przedmiocie wniosku (np. wskazując konkretne daty, miejsca czy godziny spotkań wnioskodawców z wnuczką). Należy przy tym podkreślić, że nie istnieje wzorzec normatywny określający treść rozstrzygnięcia sądu opiekuńczego w przedmiocie żądania ustalenia sposobu kontaktów z małoletnim dzieckiem. Konkretnie okoliczności sprawy mogą więc niekiedy uzasadniać potrzebę wydania przez sąd

rozstrzygnięcia w tym przedmiocie odbiegającego od stosowanych w praktyce orzeczniczej typowych wzorców tych rozstrzygnięć.

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego ma podstawę w art. 108 § 2 w zw. z art. 397 § 2, art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.